

COLECȚIA
DUMITRU
STĂNILOAE
OPERE COMPLETE
seria TRADUCERI

V

SFÂNTUL
CHIRIL
ARHIEPISCOPUL
ALEXANDRIEI

TÂLCUIRE LA PSALMI

TRADUCERE DIN LIMBA GREACĂ VECHĂ ȘI NOTE
DE PREOT ACADEMICIAN **DUMITRU STĂNILOAE**

CARTE PUBLICATĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREFERICITULUI PĂRINTE **DANIEL**
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

EDITURA **BASILICA** A PATRIARHIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI • 2023

CUVÂNT ÎNAINTE

Colecția *Dumitru Stăniloae – Opere complete*, seria *Traduceri*, se îmbogățește acum cu un nou volum semnat de Sfântul Chiril al Alexandriei (cca. 375-444 d.Hr.), în care ne sunt oferite tâlcuiri la anumite pasaje din cartea *Psalmi* a Sfântului Proroc și Împărat David (cca. 1004-962 î.Hr.), o carte veterotestamentară foarte importantă pentru Biserica Ortodoxă. Acest nou comentariu patristic la texte biblice le însoțește, în chip fericit, pe cele publicate anterior în aceeași colecție, dedicate *Pentateuhului* sau celor cinci cărți ale Sfântului Proroc Moise (*Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul*)¹, dar și *Evangeliei Sfântului Ioan*².

În ultimii ani, au apărut mai multe traduceri patristice în limba română dedicate *Psalmlor*, scrise fie sub formă de omilii, fie de comentarii, care îi au ca autori pe Sfântul Vasile cel Mare (vol. IV din colecția *Părinți și Scriitori Bisericești*, Ed. Basilica, 2011), Sfântul Ioan Gură

¹ Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Glafire la cărțile lui Moise*, în coll. *Dumitru Stăniloae – Opere complete*, seria *Traduceri*, vol. II, tomurile 1-2, Ed. Basilica, București, 2021.

² Sf. CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Comentariu la Evangelia Sfântului Ioan*, în coll. *Dumitru Stăniloae – Opere complete*, seria *Traduceri*, vol. IV, tomurile 1-3, Ed. Basilica, București, 2022.

de Aur (Ed. Doxologia, 2011), Fericitul Augustin (Sibiu, 2011), Fericitul Ieronim (Ed. IBMO, 2017), Sfântul Atanasie cel Mare (Ed. Doxologia, 2021), Sfântul Chiril al Alexandriei (Ed. Doxologia, 2021, într-o ediție critică), dar și unele traduceri, mai mici ca întindere, publicate în revistele centrale bisericești (vezi *Tâlcuirea la Psalmul 59* a Sfântului Maxim Mărturisitorul, în revista *Studii Teologice*, nr. 3/2010) ș.a.

Citind aceste texte, atât de valoroase din punct de vedere teologic și duhovnicesc, înțelegem, pe de o parte, cât de importantă este Sfânta Scriptură pentru viața fiecăruia dintre noi, pe de altă parte mai înțelegem și perspectiva eclesială ortodoxă asupra Bibliei, comentariile patristice punând în lumină învățătura ortodoxă despre conținutul viu și ireductibil al Bibliei, și ne ajută, de asemenea, să înțelegem care este scopul și menirea acesteia în viața Bisericii.

Înțelegerea ortodoxă a Bibliei, ca *realitate fundamentală care structurează, orientează și hrănește viața creștină*, reiese, de asemenea, și din experiența sacramentală a Bisericii, aceasta fiind o experiență normativă pentru viața sfinților; iar *consensul Părinților Bisericii din comuniunea sfinților constituie pentru Ortodoxie hermeneutica de referință în înțelegerea Scripturii*. Prin comuniunea sfinților înțelegem comuniunea de gândire, de trăire și de mărturisire a Profeților, a Apostolilor și a Părinților Bisericii nedespărțite. Duhul Sfânt, prin Care au fost inspirate Scripturile, luminează deopotrivă rațiunea și inima oamenilor pentru a le pune în comuniune cu Dumnezeu și cu sfinții generațiilor anterioare. De aceea, *Tradiția este principiul de hermeneutică bisericească: hermeneutica*

convergenței minții și inimilor peste veacuri, prin lucrarea Sfântului Duh³.

Învierea lui Hristos constituie evenimentul fundamental în lumina căruia înțelegem credința și viața Apostolilor, înțelegem ce vizau profețiile despre mântuire și, în același timp, care este centrul întregii vieți a Bisericii. Totodată, *faptul Învierii lui Hristos fundamentează interpretarea eclesială normativă a Sfintei Scripturi*, în sensul că cele revelate în cărțile ei converg în taina Persoanei lui Hristos, Care este conținutul spiritual cel mai profund și centrul unificator al Bibliei⁴.

Totuși, taina lui Dumnezeu-Cuvântul întrupat nu constituie doar conținutul viu și ireductibil al Sfintei Scripturi, ci și plenitudinea de viață a întregii Tradiții, a experienței și a misiunii Bisericii în lume. În acest sens, nu există opoziție, nici măcar paralelism între Scriptură, Tradiție și Biserică. Acestea, toate trei, *nu se găsesc una alături de alta, ci fiecare în cealaltă, tocmai datorită identității conținutului lor ireductibil*. Scriptura reprezintă forma definitivă, stabilită o dată pentru totdeauna în scris, a mărturiei despre taina Persoanei lui Hristos. S-ar putea spune, așadar, că Scriptura este fructul sau chintesența Tradiției, în timp ce Tradiția este forma explicită și trăită, din generație în generație, a Sfintei Scripturi. Acesta este motivul pentru

³Reflecțiile din acest text se regăsesc dezvoltate în capitolul „Comorile cuvântului din cuvintele Scripturii”, al volumului nostru *Comori ale Ortodoxiei. Explorări teologice în spiritualitatea liturgică și filocalică* (ediția a II-a, revizuită și îmbogățită, Ed. Basilica, București, 2021, pp. 28-34).

⁴Părintele Dumitru Stăniloae, într-una din notele de subsol ale traducerii de față, aprecia că „toată tâlcuirea făcută psalmilor de Sfântul Chiril Îl are ca centru pe Hristos” (vezi nota 56, p. 61).

care, pe drept cuvânt, Tradiția a fost definită ca *viață în Hristos, transmitere și actualizare a lui Hristos*.

De aceea, numai Biserica în calitatea ei de Trup tainic al lui Hristos, ca realitate euharistică și eshatologică, aflată în permanent proces de zidire spirituală, însuflețită de Același Duh Sfânt Care a inspirat Scripturile, este capabilă să simtă și să propovăduiască *prezența lui Dumnezeu-Cuvântul întreg în fiecare din scrierile Sfintei Scripturi*, în același fel în care Acesta, Hristos, este prezent întreg în fiecare părticică din pâinea euharistică împărțită. Iată de ce Părinții Bisericii arătau că în Biserică ne hrănim din conținutul spiritual al Scripturilor, la fel ca și din pâinea euharistică.

Dacă ne gândim la cuvintele Sfântului Apostol Pavel (2 Timotei 3, 15-17) sau la cele ale Sfântului Evanghelist Ioan (1 Ioan 1, 1-4) putem conchide că, pentru conștiința apostolică, Sfânta Scriptură este un mijloc de comunicare a înțelepciunii divine, care îi informează și îi formează pe creștini. În Scriptură creștinul găsește înțelepciunea lui Dumnezeu-Cuvântul care li se comunică oamenilor într-o diversitate de forme și circumstanțe.

Scriptura cea una este însă citită și receptată în multe moduri. La o primă analiză putem identifica cel puțin șase tipuri distincte de lectură a Sfintei Scripturi: (1) *misionară*, (2) *rugătoare și/sau contemplativă*, (3) *imnologică*, (4) *iconografică*, (5) *educativ-pedagogică* și (6) *academică (istorico-literară) sau științifică*.

Lectura misionară presupune atât proclamarea Evangheliei, cât și explicarea ei prin omilii (pline de conținut biblic) adresate comunității bisericești și lumii care sunt în stare să o asculte, pentru ca astfel să ajungem

la o comuniune spirituală de gândire și simțire cu Profeții și cu Apostolii.

Lectura rugătoare și/sau contemplativă constă efectiv în faptul că părți sau versete ale Scripturii devin, luate așa cum sunt, conținut al rugăciunilor Bisericii. Astfel, anumite slujbe ale Bisericii Ortodoxe sunt adevărate broderii scripturistice dispuse sub formă de rugăciuni și de ritual. În viața monastică sau contemplativă, citirea Sfintei Scripturi, mai ales cea a Psalmilor (*Psaltirea*), a devenit ea însăși un fel de rugăciune atât personală, cât și comunitară. Spre exemplu, în România, în anumite mănăstiri, citirea neîntreruptă a Psaltirii este întâlnită în cadrul unor grupuri de monahi, deoarece există convingerea că citirea în Biserică a Bibliei reprezintă, prin ea însăși, o forță în lupta spirituală pentru dobândirea sfințeniei, care, însă, privește și ajută întreaga comunitate în care se citește Psaltirea.

Lectura imnologică constă în meditația teologică și spirituală melodică asupra lecturii eclesiale a Bibliei. Cu alte cuvinte, *imnologia liturgică ortodoxă este, în principal, un comentariu teologico-poetic și muzical al Scripturii*, și nu doar o poezie sau o cântare de inspirație religioasă (vezi de exemplu *Canonul Sfântului Andrei Criteanul*, care se cântă în perioada Postului Mare, sau slujbele *Utreniilor* și *Vecer- niilor* din ajunul duminicilor și sărbătorilor de peste an).

Lectura iconografică cere ca iconografia să exprime pentru ochi ceea ce Evanghelia vestește pentru urechi despre Dumnezeu-Cuvântul întrupat pentru mântuirea oamenilor. Iconografia reprezintă toată istoria biblică a mântuirii și istoria lucrării Sfântului Duh în Biserică. Iconografia ca *lectură vizualizată a Bibliei* este, într-un anumit

sens, un *memorial vizual* care afirmă, în același timp, taina Persoanei văzute a Cuvântului întrupat și a trupului Său tainic – Biserica. Alături de iconografie ca lectură și interpretare teologică și artistică a Bibliei, există și o altă formă de vizualizare liturgică în Biserică: *symbolismul gesturilor și al obiectelor liturgice* care aduc în mintea credincioșilor momente biblice referitoare la Patimile lui Hristos, la Cina cea de Taină sau la Liturghia cerească descrisă în cartea *Apocalipsei*. Totodată, *perspectiva arhitecturală* inspirată de Biblie insistă asupra necesității liturgice de a construi biserici după normele tradiționale, inspirate de meditația teologică și spirituală asupra semnificației Bisericii: corabia lui Noe, cortul și chivotul Legii, templul prezenței lui Dumnezeu printre oameni, cer care coboară pe pământ, scara lui Iacob care urcă la cer, lăcaș al Înțelepciunii Divine (*Hagia Sofia*), poarta cerului în formă de cruce, spațiu al Împărăției cerurilor ce va să vină etc. De aceea, în diferitele forme arhitecturale ale unei biserici ortodoxe, arhitectul trebuie, mai întâi, să încerce să exprime *memorialul spațiului sacru* după modelul exegezei tipologice a Scripturii, *întrucât cultul este structurat pe mesajul Bibliei și spațiul construit în care se desfășoară cultul trebuie să fie la fel, adică centrat în taina lui Dumnezeu-Cuvântul*. Lăcașul de cult este deci pentru ochi receptacolul Cuvântului vieții, deodată rostit și inefabil.

Lectura educativ-pedagogică este efectiv o adaptare a mesajului biblic la nivelul de înțelegere al copiilor și tinerilor. În acest sens, amintim ediția prescurtată a Bibliei, care se numește *Mica Biblie*, destinată educației religioase a tineretului. *Mica Biblie*, precum și alte forme de lectură biblică de acest gen sunt deseori însoțite de imagini, mai

ales de reproducere de icoane și fresce, pentru ca mesajul să fie mai bine reținut, împroriat și interiorizat.

Lectura academică (istorico-literară) sau științifică a Bibliei este cea a școlilor de teologie. Ea urmează, într-o anumită măsură, stilul academic occidental de a studia Biblia. Totuși, *în studiul biblic din școli trebuie să acordăm mai multă importanță exegezei tradiționale a Părinților Bisericii, pentru ca școala de teologie să nu se depărteze de viața sacramentală, spirituală și pastorală a Bisericii.* De fapt, Sfinții Părinți nu separă știința exegetică, cunoașterea filosofică și experiența spirituală. Pe de altă parte, abordarea academică a Scripturii, atunci când slujește vieții spirituale, misionare și pastorale a Bisericii, pune în evidență, în mod sistematic, bogăția și actualitatea Cuvântului biblic.

Așadar, *citirea Sfintei Scripturi*, prin care noi intrăm în comuniune cu Hristos – Cuvântul vieții, *este întotdeauna un act de comuniune spirituală* care se lasă exprimată în diverse moduri, cu scopul ca omul întreg să guste din **taina prezenței lui Dumnezeu.** În acest sens, am putea afirma că tot ceea ce numim viață autentică a Bisericii este cuvânt al vieții pentru ureche și minte, pentru ochi și contemplație, pentru inimă și trup. Acestea toate conduc la faptul că citirea sau ascultarea Bibliei se realizează în Biserica Ortodoxă prin prisma unei diversități de abordări spirituale care pun în evidență atât bogățiile Scripturii, cât și forța ei de inspirație teologică și artistică, spirituală și misionară.

Tâlcuirile la Psalmi ale Sfântului Chiril ne ajută și ele să înțelegem mai bine ceea ce citim în Sfânta Scriptură, pentru ca în final să putem trăi după cuvintele ei. Ne ajută, totodată, să pătrundem mai ușor în „universul

emoțional al psalmilor”, marcat deopotrivă de trăiri profunde umane ca mâhnirea, supărarea, durerea, suferința, îndoiala, deznădejdea, interogația, imputarea, revolta, umilința, lacrima, dar și de căință, nostalgie, dor, rugăciune, implorare, strigăt, speranță, întâmpinare, regăsire, bucurie, jubație sau extaz.

Despre cartea *Psalmilor* Sfântul Vasile cel Mare scria că este o mare și obștească vistierie de învățături bune „care descoperă fiecăruia, după sârguința acestuia, ceea ce i se potrivește, căci tămăduiește rănilor vechi ale sufletelor și aduce grabnică însănătoșire celui de curând rănit; îngrijește pe cel ce a fost lovit de boală și îl păstrează sănătos pe cel care nu este atins de ea; într-un cuvânt, îndepărtează cu totul, pe cât e cu putință, patimile care iau în stăpânire în felurite chipuri viața oamenilor, și face aceasta cu potrivită călăuzire și cu dulceață, sădind în suflet gând plin de înțelepciune”⁵.

În aceeași omilie la cartea *Psalmilor*, marele Vasile, arhiepiscopul Cezareei Capadociei, se întreba retoric: „Ce nu ai putea învăța din psalmi? Oare nu măreția curajului? Nu exactitatea dreptății? Nu distincția cumpătării? Nu desăvârșirea înțelepciunii? Nu chipul pocăinței? Nu măsura răbdării? Oare ce ai putea spune despre cele bune? Aici există învățătura desăvârșită despre Dumnezeu, prorocia despre venirea în trup a lui Hristos, amenințarea cu Judecata, nădejdea învierii, frica de pedeapsă, făgăduințele slavei, descoperirile tainelor; toate au fost depozitate, ca într-o mare și obștească vistierie, în Cartea Psalmilor.”⁶

⁵Sf. VASILE CEL MARE, „Cuvânt înainte la Psalmi”, în: *Psaltirea pro-rocului și împăratului David*, Ed. IBMO, 2022, p. 6.

⁶Sf. VASILE CEL MARE, „Cuvânt înainte la Psalmi”, p. 9.

În concluzie, lectura Sfintei Scripturi (dublată de citirea comentariilor patristice care o explică) face parte integrantă din edificarea spirituală a Bisericii în calitate de Trup mistic al lui Hristos. *Prin lectura Bibliei, Cuvântul vieții se înscrie în viața Bisericii cu scopul de a înnoi neîncetat comuniunea noastră cu Împărăția cerurilor, a Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh.* Asemenea participării la Euharistie, lectura Sfintelor Scripturi trebuie să devină o frecventă pregustare a vieții veșnice și o pregătire pentru aceasta, conform făgăduinței Domnului nostru Iisus Hristos, Care a spus: „Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață” (Ioan 5, 24).

Binecuvântăm așadar, cu bucurie, apariția noului volum semnat de Sfântul Chiril, Arhiepiscopul Alexandriei, având nădejdea că tâlcuirile sale, îmbogățite de amplele comentarii din notele de subsol ale Părintelui Dumitru Stăniloae, vor aduce mai multă lumină în mintea și în inima cititorilor, atunci când se vor apleca asupra psalmilor Sfântului Proroc David.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

CUPRINS

Cuvânt înainte

† DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.....5

TÂLCUIRE LA PSALMI

Precuvântare

Sfântul Chiril al Alexandriei 11

(1) Psalmii 1-8 15

Psalmul 1.....16

Psalmul 2.....17

Psalmul 3.....24

Psalmul 4.....32

Psalmul 5.....42

Psalmul 6.....43

Psalmul 7.....49

Psalmul 8.....57

(2) Psalmii 9-16 65

Psalmul 9.....65

Psalmul 10.....96

Psalmul 11.....	102
Psalmul 12.....	107
Psalmul 13.....	110
Psalmul 14.....	112
Psalmul 15.....	113
Psalmul 16.....	123
(3) Psalmii 17-29	131
Psalmul 17.....	131
Psalmul 18.....	140
Psalmul 19.....	146
Psalmul 20.....	148
Psalmul 21.....	150
Psalmul 22.....	152
Psalmul 23.....	158
Psalmul 24.....	161
Psalmul 25.....	167
Psalmul 26.....	168
Psalmul 27.....	170
Psalmul 29.....	171
(4) Psalmii 30-40	175
Psalmul 30.....	175
Psalmul 31.....	184
Psalmul 32.....	187
Psalmul 33.....	205
Psalmul 34.....	215
Psalmul 35.....	235
Psalmul 36.....	246
Psalmul 37.....	275
Psalmul 38.....	293
Psalmul 39.....	302
Psalmul 40.....	308